

Arapça'dan Osmanlıca'ya Geçen Sözcüklerin Anlamsal Açıdan İncelenmesi *

Examining Words Transferred From Arabic To Ottoman Turkish Semantically

Dr. Öğretim Üyesi Murat DEMİR **

Öz:

Dünya dilleri arasında en zengin kelime hazinesine sahip olan dillerden biri olarak bilinen Osmanlı Türkçesi; Arapça ve Farsça'dan aldığı kelime ve yapılardan oluşan bir yazı dilidir. Türk'lerin İslamiyeti kabulü ile başlayan kültür etkileşiminin bir sonucu olarak Türkçe'ye, Arapça ve Farsça'dan çok fazla kelime girmeye başlamıştır. Günümüzde Osmanlıca sözcükler incelendiğinde; özellikle Arapça ve Farsça dillerinden on binlerce kelimenin Türkçe'ye dahil olduğu görülmektedir. Ancak; zamanla Türkçe'de kullanım alanı kazanan bu yabancı sözcükler, söz konusu dillerden orijinal biçimleriyle alınmasına rağmen belli bir süre sonunda değişime uğramışlardır. Zamanla anlamsal veya dilbilgisel farklılıklarla değişim gösteren bu yeni sözcükler, mübalağa veya kinaye gibi farklı amaçları kapsayan kullanımlar sonucunda mecaz anlamlar da kazanmıştır. Osmanlıca'da yer alan bütün yabancı sözcükleri kapsamasa da; kelimenin gerçek anlamı dışında, hatta

Bu çalışma "Bütün Yönleriyle Osmanlıca ve Mirası Uluslararası Sempozyumu" Bildiri Kitabında yer alan bildiri metninden genişletilmiş ve gözden geçirilmiş şekli olarak yayınlanmıştır.

Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, muratdemir@gazi.edu.tr,
<https://orcid.org/0000-0002-6870-5248>

zıt anlamı ile kullanılmaya başlanması, bu durumun ortaya çıkardığı sonuçlardan biri haline gelmiştir.

Osmanlıca'da farklı bir kullanım alanı bulan Arapça sözcükler bu dilin zenginleşmesine büyük katkılarda bulunmuştur. Söz konusu farklılıklara örnek olarak; Arapça kaynaklarda çoğul biçimde kullanılan bazı kelimelerin, Osmanlıcada tekil olarak değerlendirilmesi, ifade edilebilir. Aynı şekilde Arapça'dan Osmanlıca'ya geçerken anlam daralması, anlam kayması ve anlam genişlemesi gibi durumlarla farklılığa uğrayan birçok kelime de, yukarıda ifade edilen kullanım alanları ile ilişkilendirilmektedir.

Bu çalışmada Osmanlılar'ın Arapça'dan edindikleri sözcükleri nasıl kullandıkları incelenmekte ve karşılaştırmalı bir şekilde ele alınmaktadır. Bu çalışma bir derlemedir. Konuya ilişkin literatür çalışması yapılmıştır. Başta Türkçe olmak üzere, Arapça ve Farsça kökenli birçok sözcük ve dilbilgisi kuralını içeren Osmanlıca, zengin bir dil olarak karşımıza çıkmaktadır. Osmanlıca'da çok fazla Arapça kelime kullanılmıştır. Osmanlılar, atalarından miras kalan Türkçe'yi, tarihi ve kültürel bağları gereğince Arapça'dan aldıkları sözcüklerle genişletmişler, bu kelimeleri farklı kullanımlarla kendilerine mal etmişlerdir.

Anahtar sözcükler: Osmanlıca, Arapça, Anlambilim, Yabancı Sözcükler.

Abstract:

Ottoman Turkish, known as one of the richest languages in terms of vocabulary, is a literary language composed of words and structures taken from Arabic and Persian. As a result of the process which is a cultural interaction starting with the acceptance of Islam, many words entered into Turkish from Arabic and Persian. When examining Ottoman Turkish words today, it is seen that there are tens of thousands of words included in Turkish from Arabic and Persian. However, these foreign words that have been used in Turkish over time have been changed after a period of time although they were taken from relevant languages in the form of their original forms. These new words, which evolved over time with semantic or grammatical differences, have also gained figurative meanings as a result of uses involving different purposes such as exaggeration or contempt. Although all foreign words in the Ottoman language are not included, the beginning of the using words out of their real meaning, even with antonym, has become one of the consequences of this situation.

The Arabic words that find a different usage area in the Ottoman language has made a significant contribution to the enrichment of this language. As an example of relevant differences, some words used in Arabic sources in plural form can be expressed and evaluated as singular in Ottoman Turkish. Similarly, when transferring from Arabic to Ottoman, many words that differ in terms of semantic restriction, semantic shift, and meaning extension are associated with the usage areas mentioned above.

In this study, the usage of words that Ottomans got from Arabic is examined comparatively. This study is a collected work. The relevant literature has been reviewed. The Ottoman language, which includes many words and grammatical rules originating from Arabic and Persian, mainly in Turkish, comes up as a rich language. There are many Arabic words in Ottoman language. The Ottomans enlarged the Turkish language inherited from their ancestors with words they received from Arabic in compliance with the historical and cultural ties and appropriated these words.

Keywords: Ottoman Turkish, Semantics, Foreign Words.

Giriş

Oğuz Türklerinin kullandığı dilin devamı olan ve Selçukluların son zamanlarından Cumhuriyet devrine kadar 700 yıl kullanılan ve her disipline ilişkin verimlerini ortaya koyan Osmanlıca, özellikle 15. yüzyıldan sonra Arapça ve Farsça'nın etkisinde kalan Türk yazı dili olarak bilinmektedir. (Komisyon, 1994:69).

13-20. yüzyıllar arasında Anadolu'da ve Osmanlı Devleti'nin hüküm sürdüğü yerlerde yaygın olarak kullanılmış olan Osmanlıca; Arapça, Farsça ve Türkçe'nin karışımıdır ve Arap alfabesiyle yazılır. Osmanlıca'nın oluşmasında etkisi bulunan Arap ve Fars dillerini genel olarak incelediğimizde; Osmanlıca'nın da Arapça gibi sağdan sola yazılıp okunduğunu görmekteyiz. Bunun yanı sıra; Arapça'da 28 harf, Osmanlıca'da ise 32 harf vardır. Osmanlıca'da Arap harflerinin yanı sıra Farsça'daki 'p' (پ), 'ç' (چ), ve 'j' (ج) harfleri de bulunmaktadır. Osmanlıca alfabesinde yer alan 31 harfin dışında Türkçe'deki ince 'g' ünsüzünü belirtmek için kef harfine bir çizgi ekleyerek gef (گ) harfi de kullanılmıştır. (Pehlivan, 2014:2). Bu çalışmanın özünü teşkil eden Osmanlıca'nın önemli düzeyde etkilendiği Arapça diline ait hususiyetleri aşağıda kısaca açıklamak yararlı olacaktır.

Arapça, Kur'ân-ı Kerim'in dili olması nedeniyle Müslümanlar için çok önemli bir dildir. Öte yandan, Peygamber (s.a.v.)'in hadisleri, tefsir, fıkıh, kelim gibi temel İslam bilimlerinin ana kaynaklarının da Arapça olması bu önemi daha da artırmıştır. (Yıldız, 2008:1). Osmanlıca'nın Arapça'dan fazlasıyla etkilenmesinde; açıkladığımız bu dini hususiyetler, yeterli gerekçe olarak gösterilebilir. Zira, İslami ilimler üzerinde uzmanlık sağlamanın en önemli şartlarından biri Arapça'ya hakimiyet olduğundan, Osmanlıca'da Arapça unsurların ziyadesiyle yer tuttuğunu gözlemlemekteyiz. Söz konusu kelime ve ifadelerin anlamsal açıdan incelenmesine geçmeden önce, Arap dilinin yapısını içeren bazı özellikler kısaca şu şekilde özetlenmiştir:

Arapça'nın Bazı Özellikleri

Arap alfabesi tamamı sessiz olan 28 harften oluşmakta ve bu alfabe hiç sesli harf içermemektedir. Harfleri sesli yapan fetha, damme ve kesra adı verilen hareketlerdir. Arapça'da değişik anlamlar elde etmek amacıyla aynı kökten yeni kelimeler oluşturmak şeklinde ifade edilen çekim ve türetme, bu dilin başta gelen özelliklerindedir. Bu özellik Arapça'da sarf veya tasrîf olarak tanımlanmaktadır. Çekim ve türetme yolu, kelime hazinesini zenginleştirdiği gibi, Arapçaya canlılık ve işlevsellik de kazandırmaktadır.

Arapçada kelime türetimi; ses değişimi yoluyla yada kökün başına, ortasına veya sonuna yapım ekleri getirilmesi yoluyla olmak üzere iki şekilde gerçekleşir. Ses değişimi yoluyla yapılan kelime türetmeye örnek vermek gerekirse:

“Açmak kökünden” فَتَحَ

“açtı” فَتَحَ

“açıldı” فَتِحَ

Fiillerini türetmek gibi.

Fiil kökünün başına, ortasına veya sonuna yapım ekleri getirilerek yapılan türetmeye örnek olarak:

Arapçada çekim ve türetimin boyutları hakkında bir fikir verebilmesi açısından, sülûsî (üç harfli) عَلِمَ bilmek kökünden türetilen kelimelere bakmak yeterli olacaktır:

إِعْلَام	Bildirmek (İf'al)
تَّعْلِيم	Öğretmek (tef'il)
مُعَالَمَة	İlimde üstün gelmek (mufaale)
إِعْتِلَام	Bilmek, dağda şimşek çakmak (İftial)
تَّعْلُم	Öğrenmek (tefe»ul)
تَّعْلَم	Bilgisin göstermek (tefa'ul)
اسْتِعْلَام	Bilgi istemek (İstif'al)

Görüldüğü gibi sekiz bab, bu babların mâzî, muzâri, emir fiili (bunların ma'lûm ve mechûlü), fâil, mef'ûl, zamân, mekân, âlet, nisbet, küçültme (tasğîr), tafdil isimleri, mübâlağa kalıbı, merre, nev', müevvel ve sına'î (yapma) masdarları olmak üzere, ortaya yaklaşık dokuz yüz (900) kelimelik bir tablo çıkmaktadır.

Arap dili; bir başka özelliği olan zengin kelime hazinesi ile de karşımıza çıkmaktadır. Arapçayı zenginleştiren bu unsurlar; İştikak (kelime türetme), Mecaz, Teradûf (eş anlamlılık), Ezdad (zıt anlamlılık), Mükesser Cem'i (Düzensiz / Kuralısız Çoğul) başlıkları altına toplanabilir (Yıldız, 2008:3-7). Görüldüğü üzere

muhtelif özellikleriyle bir dil olarak geniş bir yelpazeye sahip olan Arapça'nın Osmanlıca'da aynı oranda yer tutması kaçınılmaz olmuştur. Ancak özet kısmında da ifade edildiği gibi, zamanla Türkçe'de kullanım alanı kazanan Arapça kökenli sözcükler, orijinal biçimleriyle alınmasına rağmen belli bir süre sonunda değişime uğramışlardır. Aşağıda, değişime uğrayan bu tür ifadelere çeşitli örneklerle yer verilmiştir.

Arapça'daki Çoğul İfadelerin, Osmanlıca'da Tekil Olarak Kullanılması

Arapça'da çoğul olarak kullanılmalarına rağmen, Osmanlıcada tekil olarak algılanan ve kullanım sıklığı sonucunda Osmanlıca'ya tekil biçiminde yerleşen birçok kelime bulunmaktadır. Bir başka ifade ile bazı kelimeler, Arapçadan Osmanlıca'ya geçerken tekillik-çoğulluk bakımından anlam kaymasına uğramıştır. Bu tür kelimelere aşağıdaki tabloda yer verilmiştir (Avcı, 2006:12-21).

ARAPÇA TEKİL HALİ	ARAPÇA ÇOĞUL HALİ	OSMANLICA'DA KAZANDIĞI ANLAM
خلق	أخلاق	Arapça'da çoğul olarak kullanılan ve Türkçe'de huy, yaratılıştan gelen özellik; karakter, yapı, mizaç; kişilik anlamlarına gelen "AHLAK" sözcüğü, Osmanlıca'da tekil anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.
قريب	أقرباء	Arapça'da çoğul olarak kullanılan ve Türkçe'de akrabalar anlamlarına gelen "EKİRİBA" sözcüğü, Osmanlıca'da ve günümüz Türkçe'sinde tekil anlama gelecek şekilde kullanılmaktadır.
قرن	أقران	Arapça'da çoğul olarak kullanılan ve Türkçe'de rakip; akran, denk, küfüv, emsal; dost; benzer anlamlarına gelen "AKRAN" sözcüğü, Osmanlıca'da tekil anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.
عضو	أعضاء	Arapça'da çoğul olarak kullanılan ve Türkçe'de organ, üye-lik anlamlarına gelen "AZA" sözcüğü, Osmanlıca'da tekil anlama gelecek şekilde kullanılmıştır. Zira Türkçe'de bu sözcük, orijinali itibarıyla çoğul olmasına karşın, yine bir çoğul eki alarak; "uzuvlar, azalar" şeklinde kullanılabilir. Zira Osmanlıca'da tekil anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.
بيان	بيانات	Arapça'da çoğul olarak kullanılan ve Türkçe'de Beyanname, açıklamalar, izahat, haberler, (resmî) raporlar, listeler anlamlarına gelen "BEYANAT" sözcüğü, Osmanlıca'da tekil anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.
جد	أجداد	Arapça'da çoğul olarak kullanılan ve Türkçe'de büyükbaba, dede; ata, ced anlamlarına gelen "ECDAD" sözcüğü, Osmanlıca'da tekil anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.

لباس	البسة	Arapça'da çoğul olarak kullanılan ve Türkçe'de; "Giyecekler, elbiseler, kılıklar, kıyafetler" anlamlarına gelen "ELBİSE" sözcüğü, Osmanlıca'da tekil anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.
رزق	أرزاق	Arapça'da çoğul olarak kullanılan ve Türkçe'de Yiyecek vb.'den mutlaka kendinden istifade edilen şeyler; anlamlarına gelen "ERZAK" sözcüğü, Osmanlıca'da tekil anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.
شقي	اشقياء	Arapça'da çoğul olarak kullanılan ve Türkçe'de "Dağ hırsızları, haydutlar" anlamlarına gelen "EŞKIYA" sözcüğü, Osmanlıca'da tekil anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.
شيء	أشياء	Arapça'da çoğul olarak kullanılan ve Osmanlıca'da "Mefruşat vesair levazım; elbise, çamaşır, yatak vs. malzeme; yük; yük kapasitesi, ruh sahibi olmayan maddeler" anlamlarına gelen "EŞYA" sözcüğü, Osmanlıca'da tekil anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.
طرف	أطراف	Arapça'da çoğul olarak kullanılan ve Türkçe'de "Yanlar, uçlar, kıyılar, cihetler" anlamlarına gelen "ETRAF" sözcüğü, Osmanlıca'da tekil anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.
ولد	أولاد	Arapça'da çoğul olarak kullanılan ve Türkçe'de "çocuklar, sülale, nesil" anlamlarına gelen "EVLAD" sözcüğü, Osmanlıca'da tekil anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.
ورق	أوراق	Arapça'da çoğul olarak kullanılan ve Osmanlıca'da; "ağaç ve ot yaprakları, ilk sayfadan ibaret yapraklar; yazılmış kâğıtlar, mektuplar tezkereler, tahrirler, ekseriyetle bir yapraktan ibaret matbu gazeteler vs.; yaldızlanması meram olunan şeye yapıştırılmak üzere döğülmüş altın sayfası veya taklidi; yaldızlama kâğıtları" kişilik anlamlarına gelen "EVRAK" sözcüğü, Osmanlıca'da tekil anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.
ولي	اولياء	Arapça'da çoğul olarak kullanılan ve "Velîler, velâyet ve kerâmet sahibi, hakka yakın adam" anlamlarına gelen "EVLİYA" sözcüğü, Osmanlıca'da tekil anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.
فقير	فقراء	Arapça'da çoğul olarak kullanılan ve Türkçe'de; "fakirler, yoksullar, muhtaçlar" anlamlarına gelen "FUKARA" sözcüğü, Osmanlıca'da tekil anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.
ملك	ملائكة	Arapça'da çoğul olarak kullanılan ve Osmanlıca'da; "Nezd-i ilahiye bulunan ruhaniyyûnun her biri; (mecazi) çok güzel, çok halîm ve çok mâsum adam anlamlarına gelen "MELAIKE" sözcüğü, Osmanlıca'da tekil anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.
تنزيل	تنزيلات	Arapça'da çoğul olarak kullanılan ve Osmanlıca'da; "fiyat indirme" anlamına gelen "TENZİLÂT" sözcüğü, tekil anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.

عالم	علماء	Arapça'da çoğul olarak kullanılan ve Türkçe'de "ilim sahipleri ilmiye sınıfına mensup olanlar" anlamlarına gelen "ULEMA" sözcüğü, Osmanlıca'da tekil anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.
عصل	عصول	Arapça'da çoğul olarak kullanılan ve Osmanlıca'da; "Asıllar, kökler, bir ilmin veya teniğin asıl mevzuundan önce öğrenilmesi gereken esas, başlangıç bilgi, başlangıç" anlamlarına gelen "USÛL" sözcüğü, tekil anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.
وقوع	وقوعات	Arapça'da çoğul olarak kullanılan ve Osmanlıca'da; "olan bitenler, polisi ilgilendiren hadiseler" anlamlarına gelen "VUKUAT" sözcüğü, Osmanlıca'da tekil anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.

Arapça'dan Osmanlıca'ya Geçerken Anlam Farklılığına Uğrayan Sözcükler

Arapça'dan Osmanlıca'ya geçerken sözcüklerin önemli bir kısmı anlam farklılığına uğramıştır. Bu farklılıklara göz attığımızda çoğunlukla anlam daralması, anlam genişlemesi ve anlam kayması şeklinde gerçekleştiklerini görmekteyiz. Aşağıdaki tablolarda bu tür anlam farklılıklarına örneklerle yer verilmiştir (Avcı, 2006:22-27).

Arapça'dan Osmanlıca'ya Geçerken Anlam Daralmasına Uğrayan Bazı Sözcükler

ARAPÇA SÖZCÜK	ARAPÇA'DAKİ ANLAMI	ANLAM DARALMASI SONUCU OSMANLI'DAKİ ANLAMI
جزاء	"bir şeye verilen mükafat veya ceza, karşılık"	"Edilen mukâbele, ukûbet, azâb cürüm, kabahat ve cinayet sahibine gerek dünyada ve gerek ahîrette kötülüğe karşılığa haşr olunmuştur. Özetle ifade etmek gerekirse "CEZA" sözcüğü Arap dilinde hem iyi hem de kötü karşılık anlamına gelirken, Osmanlıca'da anlam daralmasına uğrayarak sadece kötü karşılığa delalet etmiştir.
اولياء	"Yakın, yakında olanlar, bitişikler, komşular, yardımcıları, destek verenler, arka çı kanlar; dostlar; akrabalar; hamiler; koruyucular; kanun nazarında sorumlular; veliler, efendiler, sahipler"	"VELİ" kelimesinin çoğulu olan "EVLİYA" sözcüğü Arapçadan Türkçeye geçerken bazı anlamlarını yitirerek "keramet sahibi, veli insanlar, bir çocuğun her türlü hareketinden ve halinden sorumlu kimse" anlamlarıyla karşımıza çıkmaktadır.

ما جرى	“Cereyan eden şey; olaylar, hadiseler dizisi”	Arapça’daki orijinal biçiminde “cereyan eden olumlu-olumsuz, olağan-olağanüstü, sıradan- sıra dışı her şey” anlamlarına gelen “MACERA” kelimesi; Osmanlıca’da ve günümüz Türkçesi’nde; “heyecanlı, ilginç, sıra dışı her şey, sergüzeşt, serüven” anlamlarında kullanılmaktadır.
مغرب	“Akşam namazı, gurup vakti veya yeri, güneşin battığı yer”	Osmanlıcada; “Batı tarafında olan memleketler; Afrika’nın Mısır ötesindeki şimal (kuzey) kısmı, İspanya, Portekiz” anlamlarında kullanılmıştır.
سوء قصد	SU-I İKAST”“” ifadesi Arapçada bir izafet tamlaması olup kötü niyet; “hırsızlık, arabozculuk, gasb, yol kesme” ve benzeri her türlü suçta teşebbüsü içine alan geniş bir anlam taşımaktadır	Osmanlıca’da ve günümüz Türkçe’sinde: “Önemli bir kimseyi öldürme veya öldürmeye teşebbüs, birinin gizlice canına kıymaya, kötülük etmeye kalkışma; bir devlet büyüğünü veya önemli bir kişiyi plan kurarak öldürme” gibi anlamlara gelmektedir. Dolayısıyla “SUİKAST” sözcüğü anlam daralmasına uğramıştır.

Arapça’dan Osmanlıca’ya Geçerken Anlam Genişlemesine Uğrayan Bazı Sözcükler

ARAPÇA SÖZCÜK	ARAPÇA’DAKİ ANLAMI	ANLAM GENİŞLEMESİ SONUCU OSMANLI-CA’DAKİ ANLAMI
ال	“Sülale, hanedan aile, düzen”	“AL” sözcüğü, Osmanlıca’da bu anlamlardan farklı olarak; “Kırmızı” manasına gelecek şekilde de kullanılmıştır.
جبین	“Alın, ön cephe, gözle kulak arasının üstündeki yer, alın”	“CEBİN” sözcüğü, Osmanlıca’da bu anlamların dışında; ”Korkak, yüreksiz, alçak” gibi manalarda da kullanılmıştır.
غسال	“Çamaşır yıkayıcı, çamaşırıcı”	Osmanlıcada; “Gasleden, ölü yıkayan, yıkayıcı” gibi anlamlara gelmektedir.

خشوء	Arapça'da "Basık, çökmüş, yolu olmayan tozlu yer, mütevazi, itaatkar alçak ses" anlamlarına gelmektedir.	Osmanlıca'da; "Sükûn, tenezzül, alçak gönüllülük, korkuyla karşılık sevgiden gelen ebedi bir hal" gibi anlamlara gelecek şekilde kullanılmıştır.
اختيار	"Seçim, tercih, seçenek, alternatif, özgür istek"	Osmanlıcada; "Seçim, tercih, yaşlı, koca, pir, şeyh" gibi anlamlarda kullanılmıştır.

Arapça'dan Osmanlıca'ya Geçerken Anlam Kaymasına Uğrayan Bazı Sözcükler

ARAPÇA SÖZCÜK	ARAPÇA'DAKİ ANLAMI	ANLAM KAYMASI SONUCU OSMALICA'DAKİ ANLAMI
عجمي	"Arap olmayan, yabancı; Acem, Fars"	"ACEMİ" sözcüğü, Osmanlıcada ve günümüz Türkçesi'nde "tecrübesiz, toy, çömez" manalarında kullanılır ve Arapça'da bu manada kullanımı yoktur.
عليه	"onun üzerine, ona"	"ALEYH" sözcüğü, Osmanlıca'da Arapça anlamından farklı olarak "onun zıddına, ona karşı, onun kötülüğüne, zararına" anlamlarına gelecek şekilde kullanılmaktadır.
عياش	"çok müreffeh, ekmek satan, ekmekçi"	Osmanlıcada; ise; "çok içen, müptelâ, çok içki içen, çok sarhoş" anlamlarına kullanılmıştır
أفكار	"tefekürler, görüşler, ihtiyaçlar, alakalar"	Bu kelime Osmanlıca'da ve günümüz Türkçe'sinde çoğunlukla "endişe, vesvese kaygı, tasa" gibi anlamlarda kullanılmaktadır.
حظ	"pay, hisse; kısmet, kader, takdir, (iyi) şans"	Osmanlıcada; Osmanlıcada; "sevinç duyma, hoşlanma, zevklenme, saadet, sevinç, mutluluk" manalarında kullanılmıştır.

Sonuç

Osmanlıca'ya, Türk'lerin tarihi ve kültürel ilişkileri münasebetiyle Farsça ve Arapçadan çok fazla kelime dahil olmuş ancak bu kelimelerin tamamı orijinal anlamları ile kullanılmamıştır. Osmanlıca'ya zamanla yerleşen Arapça kökenli sözcükler anlam kayması, anlam genişlemesi ya da anlam daralması biçiminde yeni kullanım alanları kazanmışlardır. Bu farklı kullanım biçimleri, aslında Osmanlı'ların, atalarından miras kalan Türkçe kelime hazinesini genişlettiklerini ve kendi kültürlerini göz ardı etmeden dillerini zenginleştirdiklerini göstermektedir.

Kaynakça:

- AKSAN Doğan, (2000), *Her Yönüyle Dil*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- AVCI, Yaşar (2006), “*Arapça Kökenli Osmanlıca Sözcükler*”, Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Arap Dili ve Belagatı Bilim Dalı, Van.
- DEVELİOĞLU Ferit, (1970), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Ankara: Doğu Ltd. Şti. Matbaası.
- KOMİSYON, (1994), “Osmanlı Türkçesi”, *Yeni Rehber Ansiklopedisi*, C. XVI, 69, İstanbul.
- LEWIS Bernard, (2000), “Çağdaş Arapçanın Siyasi Terminolojide Osmanlı Mirası” L. Carl Brown, *İmparatorluk Mirası*, (Haz : Elçin Genç) İstanbul.
- MUTÇALI Serdar, (1995), *Mu'cemü'l-Arabıyyu'l-Hadis*, İstanbul: Dağarcık Yayınları.
- ÖZHAN, Davut., (2005), “*Osmanlıca Karakterlerin Yapay Sınır Ağları İle Tanınması*”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Elektrik Eğitimi Bölümü, Ankara.
- PEHLİVAN, Ramazan, (2014), “*Resim Tabanlı Osmanlıca Belgelerde Sınıflandırma*”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Matematik Bilgisayar Anabilim Dalı Ankara.
- SAMİ, Şemseddin, (2005), *Kâmûs-i Türkî*, İstanbul.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri, (1995), *Osmanlı Türkçesi Grameri*, İstanbul.
- YILDIZ, Musa. (2008). *Arapça'nın İslamî İlimlerdeki Yeri ve Önemi*. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*. (09.12.2014) tarihinde, http://www.ilamer.org/diller/arsiv/arapcanin_islami_ilimlerdeki_yeri_ve_onemi.pdf sayfasından erişilmiştir.

Extended Abstract:

Ottoman Turkish, known as one of the richest languages in terms of vocabulary, is a literary language composed of words and structures taken from Arabic and Persian. As a result of the process which is a cultural interaction starting with the acceptance of Islam, many words entered into Turkish from Arabic and Persian. When examining Ottoman Turkish words today, it is seen that there are tens of thousands of words included in Turkish from Arabic and Persian. However, these foreign words that have been used in Turkish over time have been changed after a period of time although they were taken from relevant languages in the form of their original forms. These new words, which evolved over time with semantic or grammatical differences, have also gained figurative meanings as a result of uses involving different purposes such as exaggeration or contempt. Although all foreign words in the Ottoman language are not included, the beginning of the using words out of their real meaning, even with antonym, has become one of the consequences of this situation.

The Arabic words that find a different usage area in the Ottoman language has made a significant contribution to the enrichment of this language. As an example of relevant differences, some words used in Arabic sources in plural form can be expressed and evaluated as singular in Ottoman Turkish. Similarly, when transferring from Arabic to Ottoman, many words that differ in terms of semantic restriction, semantic shift, and meaning extension are associated with the usage areas mentioned above.

In this study, the usage of words that Ottomans got from Arabic is examined comparatively. This study is a collected work. The relevant literature has been reviewed. The Ottoman language, which includes many words and grammatical rules originating from Arabic and Persian, mainly in Turkish, comes up as a rich language. There are many Arabic words in Ottoman language. The Ottomans enlarged the Turkish language inherited from their ancestors with words they received from Arabic in compliance with the historical and cultural ties and appropriated these words.

Ottoman Turkish language that used for 700 years -which is the continuation of the language used by Oghuz Turks and used from the last phases of Seljuks until the Republic Period and has presented efficiency- is known as the Turkish written language that was under the influence of Arabic and Persian languages after 15th century (Komisyon, 1994:69).

Ottoman Turkish which was used commonly in Anatolia and regions that Ottoman Empire ruled over between the 13th-20th centuries, is the mixture of Arabic, Persian and Turkish and written with Arabic letters. When we examine the Arabic and Persian languages that have an influence on the formation of Ottoman Turkish, we can see that it is written and read from right to left. In addition, the Arabic language consists of 28 letters, on the other hand, Ottoman Turkish consists of 32 letters. In addition to the Arabic letters, Ottoman Turkish also includes 'p'

(پ), ‘ç’ (چ), ve ‘j’ (ج) letters from The Persian language. Besides 31 letters which are included in Ottoman Turkish alphabet, gef (گ) letter was also used by adding a line to the letter ‘kef’ in order to indicate the consonant, thin ‘g’, in Turkish (Pehlivan, 2014:2). It will be beneficial to briefly explain the characteristics of the Arabic language that influenced Ottoman Turkish which constitutes the core of this study significantly.

Arabic is a very important language particularly for Muslims due to the fact that it is the language of the Qur’an. In other respects, the fact that Arabic is the language of the main sources of Islamic studies as sayings, and deeds of Prophet Muhammad (s.a.w), tafsir, fiqh and kalam raises the importance of the language (Yıldız, 2008:1). The aforementioned characteristics can be given as sufficient justifications for the intense influence of Arabic language on Ottoman Turkish. As one of the most important requirements of gaining expertise on Islamic studies is to have a command of Arabic, we observe that Arabic components have an extensive role in Ottoman Turkish. Certain features that comprise the structure of Arabic language are briefly summarized, before the examination of relevant words and expressions, as follows:

Arabic alphabet consists of 28 consonants, and the alphabet does not include any vowels. Vowel points named; fatha, damma and kasra are utilized to make the letters vocal. In the Arabic language, the conjugation and lexicalizing, which are expressed as forming new words from the same word stem in order to obtain different meanings, are the leading features. This feature described in Arabic as sarf or tasrif. Besides enriching the vocabulary, the methods of the conjugation and lexicalizing add functionality and vitality to the Arabic language.

Lexicalizing in the Arabic language is realized in two ways; by a phonetic change or by adding derivational affixes at the beginning, middle or end of the stem. To illustrate the lexicalization through a phonetic change:

Such as deriving the following verbs from the stem ‘to open’ فَتَحُ :

‘Opened’ فَتَحَ

‘To be opened’ فَتِحَ

The Arabic language also appears with another feature which is the enriched vocabulary. The components that enrich the Arabic language can be gathered under the titles of derivation, metaphor, synonyms, anonymousness and irregular plurals (Yıldız, 2008:3-7). As it can be seen, the Arabic language which has a wide range of its various characteristics had become inevitable to take an even place in Ottoman Turkish. However, as it was mentioned in the abstract section, the Arabic-origin words which had gained an area of utilization in Turkish in time, have been transformed after a certain time, despite the fact that they were taken in their original form.

There are many words which are used as plural words in Arabic yet perceived as singular in Ottoman Turkish and embedded in Ottoman Turkish as singular words due to the frequency of usage. In other words, certain words had been exposed to a semantic shift in terms of singularity/plurality while they had been passing from the Arabic language to Ottoman Turkish. For example,

خلق أخلاق; the word AHLAK/ MORALITY which is used as a plural in Arabic and means habit, inherent characteristics, personality structure, temperament and personality; was used in a way to give a singular meaning in Ottoman Turkish.

A majority of the words have been exposed to semantic differences in the process of passing from Arabic to Ottoman. When these differences are considered, we can see that these differences occur in terms of semantic restriction, semantic extension and semantic shift. For instance:

جزاء “compensation or punishment given to something, a response” “Deemed to the one in lieu of malignancy for reciprocation, punishment, anguish, guilt, delinquency and trucidation both in the world and netherworld”. Briefly, the word CEZA/PUNISHMENT comes to the meaning of both good and bad; in Ottoman Turkish, it connotes only to a bad meaning.

Many words had been included in the Ottoman Turkish language from Persian and Arabic due to the historical and cultural relationships of Turks; yet, not the whole of them was used in a way to connote their original meanings. The Arabic-origin words which were embedded to Ottoman Turkish have gained new areas of utilization through a semantic shift, semantic extension or semantic restriction. Indeed, these different ways of usage demonstrate that Ottomans had expanded the Turkish vocabulary inherited from their ancestors and enriched their language by valuing their own culture.